

RESEARCH

Open Access

ARAŞTIRMA

Açık Erişim

Üstün Yetenekli Öğrencilerin Kariyer Gelişimi Alanında 2000-2021 Yılları Arasında Yapılmış Olan Makalelerin İncelenmesi

Examining the Articles Made Between 2000-2021 in the Field of Career Development of Gifted Students

Beyza Bulut , Feride Bacanlı

Yazar Bilgileri

Beyza Bulut

Uzm. Psk. Dan., Milli Eğitim Bakanlığı. beyzakincal@gmail.com

Feride Bacanlı

Prof. Dr., Gazi Eğitim Fakültesi, feribacanlı@gmail.com

Makale Bilgileri

Anahtar Kelimeler

Üstün Yetenekli Öğrenci, Kariyer Gelişimi, Kariyer Psikolojik Danışmanlığı

Keywords

Gifted Student, Career Development, Career Psychological Counseling

Makale Geçmişi

Geliş: 08/09/2022

Düzeltilme: 26/12/2022

Kabul: 26/12/2022

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, üstün yetenekli öğrencilerin kariyer gelişimlerini inceleyen makaleleri yayınlandığı yıllara, araştırmanın yapıldığı ülkeye, konularına, araştırma yöntemine, veri toplama araçlarına ve çalışma grubunun özelliklerine göre incelemektir. Çalışma kapsamında, SPRINGER (f=5), SAGE (f=18), WOS (f=12), SCOPUS, (f=4), TAYLOR&FRANCIS (f=2) veri tabanlarında yer alan 2000-2021 yılları arasında çalışılan ve tarama sonucu ulaşılan 41 makale yer almaktadır. Araştırmanın seçim ölçütlerine uygun makaleler doküman analizi yöntemiyle incelenmiştir. Doküman analizi sonuçları, makalelerin yarısının 13-17(%50) yaş aralığındaki öğrenci örneklemelerinde ve en çok ABD'de (%43) çalışıldığını göstermiştir. Üstün yetenekli öğrencilerde en çok karşılaşılan özelliğin mükemmeliyetçilik olduğu bulunmuştur. Bu araştırma kapsamındaki makalelerin yarıdan fazlasının betimsel yöntem (%63) ile çalışıldığı, deneysel ve kültürlerarası çalışmaların sınırlı sayıda olduğu bulunmuştur. Araştırma kapsamındaki makalelerde kariyer karar verme süreci, öz yeterlilik, dezavantajlı grupta yer alan üstün yetenekli öğrenciler gibi konuların daha çok çalışıldığı belirlenmiştir.

ABSTRACT

The purpose of this study is to examine the articles the career development of gifted students according to the years they were published, the country where the research was conducted, their topics, research method, data collection tools and the characteristics of the study group. There are 41 articles in the databases of WOS (f=12), SCOPUS, (f=4), TAYLOR&FRANCIS (f=2) that were studied between the years 2000-2021 and reached as a result of the search. Articles were examined by document analysis method. The results of the analysis were conducted in student samples aged 13-17(%50) and mostly in the USA (%43). It was determined that the most common personality trait of gifted students was perfectionism. It was found that most of the studies with descriptive method (%63). There are limited number of cross-cultural and experimental studies. In the articles within the content of the research, it was determined that topics such as career decision making process, self-efficacy, gifted students in the disadvantaged group were studied more.

Atıf için: Bulut, B. ve Bacanlı, F. (2022). Üstün yetenekli öğrencilerin kariyer gelişimi alanında 2000-2021 yılları arasında yapılmış olan makalelerin incelenmesi. *Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 5(2), 51-69. <http://doi.org/10.58501/kpdd.1172785>

Etik Bildirim: Bu çalışmanın doküman analizi yöntemiyle hazırlanmış olması nedeniyle, etik kurul izni alınmamıştır.

GİRİŞ

Kariyer gelişim süreci bireylerin gelecekteki meslek yaşamlarına dair seçimler yaptığı kariyer karar verme sürecini kapsayan ve yaşam boyu devam eden bir süreçtir (Brown, 2002). Üstün yetenekli öğrencilerin sahip olduğu farklı özellikler nedeniyle kariyer gelişim süreçlerinin akranlarından daha erken yaşlarda başladığı bilinmektedir (Watters, 2010; Willings, 1986). Bu nedenle üstün yetenekli öğrenciler kariyer gelişimleri ve seçimleri için kariyer psikolojik danışması yardımı alma ihtiyacı duymaktadırlar (Bacanlı ve Büyüksevindik, 2020). Kariyer psikolojik danışması yardımının sadece kişilerin özelliklerinin ve mesleklerin özelliklerinin bir araya getirilmesi olmadığı, kişiler için çok daha fazla anlam taşıdığı belirtilmektedir (Greene, 2003; Pfeiffer, 2015; Perrone, 1997). Üstün yetenekli öğrencilerin sahip oldukları farklı gelişimsel ve psikolojik özellikler onların diğer akranlarından daha farklı gereksinimlerinin olmasına yol açmaktadır ve özellikleri nedeniyle desteklenmeye ihtiyaç duyduklarını göstermektedir. Bu nedenle üstün yetenekli öğrencilere yönelik psikolojik danışma ve kariyer psikolojik danışma hizmetleri de doğal olarak farklı özellikler taşıyacaktır.

Üstün yetenekli öğrencileri çoklu yetenekli veya bazı yeteneklerinin akranlarından daha yüksek olması ve benzeri özellikleri nedeniyle kariyer seçimi süreçlerinde zorluklarla karşılaşmaktadırlar (Jung ve Young, 2019). Nitekim Ishak ve Bakar (2014) üstün yetenekli öğrencilerin ihtiyaç duyduğu rehberlik ve psikolojik danışma faaliyetlerinin inceledikleri araştırmada bu kişilerin en fazla kariyer psikolojik danışmasına ihtiyaç duyduklarını belirlemişlerdir. Anctil, Smith, Schenck ve Dahir (2012) kariyer psikolojik danışması programlarının ortaokul ve liseye devam eden üstün yetenekli öğrenciler için öncelikli kariyer psikolojik danışma faaliyetleri arasında yer aldığını ileri sürmektedir. Sampson ve Chason (2008) üstün yetenekli öğrencilere yönelik kariyer psikolojik danışması faaliyetlerinin benliğin keşfedilmesi, mesleki bilgisinin belirginleştirilmesi, karar verme süreci ve karar verme süreciyle ilişkili metakognitif becerileri aktarma odağında olması gerektiğini ve kariyere ilişkin yaşanan problemlerin spesifik kariyer müdahaleleri ile birlikte ele alınmasını önermektedirler. Üstün yetenekli öğrencilerin çoklu yeteneklere sahip olmaları birkaç mesleği seçme eğilimine sahip olacaklarını düşündürmektedir. Ancak, Perrone (1997) genel popülasyonun aksine, üstün yetenekli öğrencilerin pek çoğunun tek bir kariyer seçme eğiliminde olduklarını ve mesleği yaşamlarının en önemli parçası olarak gördüklerini belirtmektedir. Üstün yetenekli öğrencilerin çeşitli meslekleri seçmek eğiliminde olmaları ya da bir tek mesleği seçmek istemeleri onların kariyer karar verme sürecinde kariyer kararsızlığı yaşamalarına yol açabilmektedir (Greene, 2003; Jung, 2013). Kariyer karar verme sürecinde yaşanan güçlüklerin bu öğrencilerin mükemmeliyetçilikleriyle ilişkili olduğu ileri sürülmektedir (Dixon, Lapsley ve Hanchon, 2004; Parris, Owens, Johnson, Grebevski ve Holbert-Quince, 2010; Fletcher ve Speirs Neumeister, 2012). Bu yüzden kariyer psikolojik danışması hizmetleri üstün yetenekli öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarına yönelik ve anlamlı; aynı zamanda öğrencilerin kariyer hedeflerini fark etmesi konusunda da yapıcı nitelikte olmalıdır (Maree, 2019).

Üstün yetenekli öğrencilerin ihtiyaçları, karakter özellikleri, motivasyon seviyeleri, yaşam stili tercihleri ve yaşam değerleri farklı yetenek seviyesindeki öğrencilerde olduğu gibi birbirinden farklıdır (Muratori ve Smith, 2018). Bu yüzden üstün yetenekli öğrencilerin kariyer gelişimlerine yönelik yapılacak olan çalışmalar onların ilgi, değer ve ihtiyaçlarını tanımlarına ve geliştirmelerine yardımcı olmalıdır. Üstün yetenekli öğrencilerle ilgili gerçekçi olmayan en yaygın inanışlardan bir tanesi, kendilerini anlamlı bir kariyer yolculuğuna taşıyacak olan adımları sahip oldukları yetenekler aracılığıyla herhangi bir desteğe ihtiyaç duymadan gerçekleştirebilecekleri yönündedir. Oysa ki üstün yetenekli öğrenciler yalnızca yeteneklerinin tanımlanmasına değil, aynı zamanda yaşam tercihlerinin, ilgilerinin ve değerlerinin keşfedilmesinde de desteğe ve müdahaleye ihtiyaç duymaktadırlar (Smith ve Wood, 2020). Yeteneğin ötesinde, eğitim ve

mesleğe yönelik ilgilerin keşfedilmesi ise üstün yetenekli öğrencilerin öğrenme ortamını tanımlamak için önemli bir fırsattır (Lubinski ve Benbow, 2000). Üstün yetenekli öğrencilere okul tarafından sağlanan kaynaklar, akademik anlamda verilen destekler onların üniversiteye geçiş sürecinde gerekli donanıma sahip olmalarını ve kariyer hazır bulunuşluğunu etkilemektedir (Muratori ve Smith, 2018). Bu yüzden üstün yetenekli öğrencilere yönelik bireyselleştirilmiş kariyer gelişimi çalışmalarına ihtiyaç duyulmaktadır (Karacan-Özdemir, 2019; Muratori ve Smith, 2018).

Üstün yetenekli öğrenciler ilgilerini keşfetmeye ilişkin duydukları ihtiyacı erken yaşlarda ortaya koydukları için kariyer gelişim süreci de beklenenden daha erken başlamaktadır (Matthews ve Foster, 2005). Bununla birlikte üstün yetenekli öğrencilerin akranlarına kıyasla psikososyal gelişim, bilişsel gelişim ve öğrenme ihtiyaçları açısından farklılıklar gösterdiği bilinmektedir (Reis ve Renzulli, 2010). Bu yüzden üstün yetenekli öğrencilerin kariyer gelişimine ilişkin çalışmaların yürütülmesi önem arz etmektedir. Üstün yetenekli öğrencilerin ilgilerini ve isteklerini keşfetmesine rehberlik etmek geleceğe dair inanışlarını olumlu yönde etkilemektedir (Emerich, 1992; Muratori ve Smith, 2015). Üstün yetenekli öğrenciler için kariyer müdahaleleri kişisel özellik, mizaç gibi var olan temel kaynakların keşfedilmesine ve farklı mesleki yolların bulunmasına yönelik olmalıdır. Üstün yetenekli öğrencilerin kariyer gelişimiyle ilgili önemli bir diğer nokta ise sadece bireyin hangi alana uygun olduğunun araştırılmasına odaklanılması, hangi alana veya mesleğe uygun olmadığına yeterince yer verilmiyor olmasıdır. Bu yüzden üstün yetenekli öğrencilerle çalışırken; akademik anlamda öğrencilere rehberlik ederken, kariyer müdahaleleri esnek ve açık görüşlü olmalıdır (Muratori ve Smith, 2018). Gottfredson (2005)'nın ifade ettiği gibi herkese uygulanabilir tek bir modelin var olduğu inancı akademi, sağlık ve diğer eğitim sektörlerinde geçerli olmadığı gibi üstün yetenekli öğrencilerin kariyer eğitimi için de işlevsel bir bakış açısı değildir.

Üstün yetenekli öğrencilerin toplum tarafından kabul görmüş, saygı duyulan, iyi bilinen meslekleri tercih etmesi beklenmektedir (Kerr ve Vuyk, 2013). Üstün yetenekli öğrencilerin kariyer tercihlerinin yetenek, ilgi ve beceri düzeyine uygun olması için psikolojik danışmanların, öğretmenlerin, ailelerin ve kariyer psikolojik danışması faaliyetlerinin kollektif bir biçimde sürdürülmesi gerekmektedir (Greene, 2003). Üstün yetenekli öğrenciler kariyer seçimlerinde, ait oldukları sosyal çevrenin var olan mükemmeliyetçilik algıları, cinsiyet ayrımcılığı ve meslek seçimine dair kısıtlı seçeneklerle karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu yüzden kariyer danışma sürecinde yararlanılacak olan kariyer teorileri, bireyin kariyer seçimi sürecinde ortaya çıkabilecek kariyer problemlerini belirlemeye yönelik olmalı ve kariyer psikolojik danışması stratejileri buna göre düzenlenmelidir (Chen ve Wong, 2013). Üstün yetenekli öğrencilerin yeterli düzeyde sosyal, duygusal ve kariyer psikolojik danışması hizmeti almadıkları bilinmektedir. Bu duruma üstün yetenekli öğrencilerle bire bir çalışabilecek yeterince yetişmiş eğiticinin olmaması, akademik başarının ve test skorlarının öneminin vurgulanması ve kendi kendilerini yönetecek beceriye sahip olduklarının kabul edilmesi fikrinin yol açtığı düşünülmektedir. (Greene, 2005). Üstün yetenekli öğrencilerin; sahip oldukları yüksek yetenek ve bilgi nedeniyle, yaşamın getirmiş olduğu birçok sorunla mücadele edebilecek bir güce sahip oldukları kabul edilir (Chen ve Wong, 2013). Oysa ki üstün yetenekli öğrenciler sahip oldukları yetenek ve bilgilerini işlevsel bir biçimde kullanabilmeleri için desteklenmeye ihtiyaç duymaktadırlar. Bu yüzden üstün yetenekli öğrencilerin isteklerinin ve ihtiyaçlarının kariyer gelişimi perspektifinden ele alınması, kariyer gelişimlerinde ortaya çıkabilecek sorunların değerlendirilmesi önem taşımaktadır. Dolayısıyla bu çalışmada, üstün yetenekli öğrencilerin kariyer gelişimlerini inceleyen makaleleri yayımlandığı yıllara, araştırmanın yapıldığı ülkeye, konularına, araştırma yöntemine, veri toplama araçlarına ve çalışma grubunun özelliklerine göre incelemek amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, bulgular ve bulguların yorumlanması anlatılacaktır.

Araştırma Modeli

Bu araştırmada, öncelikle araştırmanın amacından yola çıkılarak 2000-2021 yılları arasında üstün yetenekli öğrencilerin kariyer gelişimi ile ilgili yapılmış makaleleri belirlemek için 'gifted student', 'career development', 'career counseling' anahtar kelimeleri kullanılarak tarama çalışması yapılmıştır. Araştırmada yer alan makalelere web sayfalarından tam metin erişilebilir PDF formatında ulaşılmaktadır. Araştırmada uluslararası literatürde yer alan SAGE (f=18), WOS (f=12), SPRINGER (f=5), SCOPUS (f=4), TAYLOR&FRANCIS (f=2) veri tabanları tarafından indekslenen makaleler taranmakta olup araştırmanın seçim ölçütlerine uygun çalışmalar doküman analizi yöntemiyle incelenmektedir. Doküman analizi, yazılı materyallerin içeriğinin titizlikle ve sistematik bir biçimde analiz edilmesi olarak tanımlanmaktadır (Wach, 2013). Tarama sonucunda ulaşılan 41 makale; yıllarına, araştırmanın yapıldığı ülkeye, konularına, araştırma yöntemine, veri toplama araçlarına, çalışma grubu özelliklerine göre analiz edilmektedir.

Etik Bildirim

Bu araştırma doküman analizi yöntemine dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle etik kurul onayı için başvuru yapılmamıştır.

BULGULAR

Araştırma kapsamında elde edilen bulgular aşağıda sunulmaktadır.

Tablo 1. Üstün Yetenekli Öğrencilerin Kariyer Gelişimi ile İlgili Yapılmış Olan Çalışmaların Yıllara göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Yıl	Frekans (f)
2001	4
2002	2
2003	2
2005	4
2006	2
2007	1
2009	1
2010	6
2012	1
2013	3
2014	2
2015	3
2016	1
2018	2
2019	4
2020	4
Toplam	41

Tablo 1 incelendiği zaman üstün yetenekli öğrencilerin kariyer gelişimine yönelik yapılmış olan çalışmaların en fazla 2010 (f=6) yılı içerisinde yapıldığı bu sayıyı 2001, 2005, 2019 ve 2020 yıllarında (f=4) yapılan çalışmaların takip ettiği görülmektedir. 2013 ve 2015 yıllarında ise bu sayının (f=3); 2002, 2003, 2006, 2014 ve 2018 yıllarında (f=2); 2007, 2009, 2012 ve 2016 yıllarında ise (f=1) olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Üstün Yetenekli Öğrencilerin Kariyer Gelişimi ile İlgili Yapılmış Olan Çalışmaların Ülkelere göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Yazar	Yıl	Ülke
Ishak ve Bakar	2014	Malezya
Heller	2005	Almanya
Maree	2019	Güney Afrika
Vrignaud, Bonora, Dreux	2005	Fransa
Lupart, Pyryt, Watson ve Pierce	2005	Kanada
Smith ve Wood	2020	Amerika
Mayes	2020	Amerika
Gisladottir ve Blondal	2016	İzlanda
Rinn ve Bishop	2015	Amerika
Muratori ve Smith	2015	Amerika
Foley- Nicpon ve Assouline	2015	Amerika
Watters	2010	Avustralya
Perrone Tschopp, Snyder, Boo ve Hyatt	2010	Amerika
Ishak ve Bakar	2010	Malezya
Maxwell	2007	Amerika
Yoo ve Moon	2006	Amerika
Kerr ve Sodano	2003	Amerika
Chen ve Wong	2013	Kanada
Greene	2006	Kanada
Greene	2005	Kanada
Fiebig ve Beauregard	2010	Amerika
Murat ve Karacan-Özdemir	2020	Türkiye
Seward ve Gaesser	2018	Amerika
Jung	2013	Avustralya
Jung	2014	Avustralya
Maree, Bester, Lubbe ve Beck	2001	Güney Afrika
Mayes, Hines, Bibbs, Deidra, Rodman	2019	Amerika
Jung	2012	Avustralya
Jung ve Young	2019	Avustralya
Mendez ve Crawford	2002	Amerika
Nelson ve Smith	2001	Amerika
Shoffner ve Newsome	2001	Amerika
Boyd, Hemmings ve Braggett	2001	Avustralya
Hua	2002	Amerika
Robertson, Smeets, Lubinski ve Benbow	2010	Amerika
Yusof, Mokhtar, Sulaiman, Syafril ve Mohtar	2020	Malezya
Abidin, Amata, Subhan, Mahmud, Ali ve Bakar	2018	Malezya
Nauta, Ronner ve Groeneveld	2009	Hollanda
Vock, Köller ve Nagy	2013	Almanya
Greene	2003	Kanada
Grant, Battele ve Heggoy	2010	Amerika

Üstün yetenekli öğrencilerin kariyer gelişimine yönelik çalışmaların ülkelere göre dağılımına Tablo 2' de yer verilmektedir. Tablo 2 incelendiği zaman üstün yetenekli öğrencilerin kariyer gelişimine yönelik çalışmalara en fazla ABD' de yer verildiği (f= 15); bu ülkeyi Avustralya (f=6), Kanada (f=5) ve Malezya (f=4) 'nın takip ettiği görülmektedir. Üstün yetenekli öğrencilerin kariyer gelişimine yönelik en az sayıda araştırma yapılan ülkelerin ise sırasıyla Almanya, Güney Afrika (f=2); Fransa, Hollanda, Türkiye ve İzlanda (f=1) olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Üstün Yetenekli Öğrencilerin Kariyer Gelişimi ile İlgili Yapılmış Olan Çalışmaların Konularına göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Yazar	Yıl	Konu
Maree, Bester, Lubbe ve Beck	2001	Üstün yetenekli öğrencilere yönelik post-modern kariyer psikolojik danışması
Nelson ve Smith	2001	Üstün yetenekli kız öğrencilerin akademik ve kariyer başarılarını etkileyen dışsal faktörler
Shoffner ve Newsome	2001	Üstün yetenekli kız öğrencilerin benlik gelişimi, kariyer gelişimi, yaş ve yaşam rolüne etkisi
Boyd, Hemmings ve Braggett	2001	Üstün yetenekli lise öğrencileri için kariyer eğitimi programı
Mendez ve Crawford	2002	Kariyer beklentilerinde cinsiyet faktörü
Hua	2002	Üstün yetenekli ve öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin kariyer öz yetkinliği
Greene	2003	Üstün yetenekli öğrencilere yönelik kariyer psikolojik danışması
Kerr ve Sodano	2003	Üstün yetenekli öğrencilerin kariyer değerlendirmesi
Vrignaud, Bonora, Dreux	2005	Fransa'da üstün yetenekli öğrencilere yönelik danışmanlık faaliyetleri
Lupart, Pyryt, Watson ve Pierce	2005	Kanada'da üstün yetenekli öğrencilere yönelik danışmanlık faaliyetleri
Greene	2005	Üstün yetenekli öğrencilerin sınıf içerisinde sosyal, duygusal ve kariyer gelişimini desteklemek: Bir danışman olarak öğretmen
Heller	2005	Almanya'daki üstün yetenekli öğrencilere yönelik uygulanan eğitim ve danışmanlık faaliyetleri
Yoo ve Moon	2006	Aile perspektifinden üstün yetenekli öğrencilerin rehberlik ihtiyaçları
Greene	2006	Üstün yetenekli öğrencilerin kariyer ve yaşam gelişimi
Maxwell	2007	Üstün yetenekli kız öğrencilerin kariyer yapılandırma yaklaşımıyla gelişiminin desteklenmesi
Nauta, Ronner ve Groeneveld	2009	Üstün yetenekli öğrencilerde karar vermenin önemi
Perrone vd	2010	Akademik olarak yetenekli öğrencilerin kariyer beklentileri
Watters	2010	Üstün yetenekli öğrencilerin kariyer karar verme sürecinde öğretmenlerin rolü
Ishak ve Bakar	2010	Üstün yetenekli öğrencilerin psikolojik danışmaya başvurma ihtiyacı
Robertson, Smeets, Lubinski ve Benbow	2010	Üstün yetenekli öğrencilerin mesleki ilgileri ve kariyer tercihleri
Grant, Battle ve Heggoy	2010	Üstün yetenekli öğrencilerin üniversite yolculuklarında kariyere ilişkin kararlarının etkisi
Fiebig ve Beauregard	2010	Üstün yetenekli gençlerin kariyer beklentilerinde annenin rolü
Jung	2012	Üstün yetenekli öğrencilerin kariyer karar verme süreci
Chen ve Wong	2013	Üstün yetenekli öğrencilere yönelik kariyer psikolojik danışması
Jung	2013	Üstün yetenekli öğrencilerin kariyer kararsızlığına ilişkin bilişsel bir model
Vock, Köller ve Nagy	2013	Üstün yetenekli ve yüksek başarı gösteren öğrencilerin kariyer ilgileri
Ishak ve Bakar	2014	Öğrencilerin ihtiyaç duydukları rehberlik faaliyetleri
Jung	2014	Üstün yetenekli öğrencilerin kariyer karar verme sürecine ilişkin model
Rinn ve Bishop	2015	Üstün yetenekli ergenlerin özellikleri sistematik derleme çalışması
Muratori ve Smith	2015	Sahip olunan beceriye rehberlik yapmak ve üstün yetenekli bireylerin kariyer gelişimi
Foley-Nicpon ve Assouline	2015	İki kere farklı çocuklara yönelik rehberlik faaliyetleri
Gisladottir ve Blondal	2016	Üstün yetenekli öğrencilerin kariyer psikolojik danışması ve rehberliğine duydukları ihtiyaç
Seward ve Gaesser	2018	Üstün yetenekli öğrencilerin kariyer karar verme becerilerinde okul psikolojik danışmanlarının ve ailenin rolü
Abidin, Amata, Subhan, Mahmud, Ali ve Bakar	2018	Üstün yetenekli öğrencilerin kariyer olgunluğu
Maree	2019	Kariyer yapılandırma danışması
Mayes, Hines, Bibbs, Deidra ve Rodman	2019	Yetersizlik alanı olan üstün yetenekli siyahi öğrencilerin kariyer hazır bulunuşluğu ve üniversiteye hazırlık sürecinde psikologların ve psikolojik danışmaların rolü
Jung ve Young	2019	Ekonomik olarak dezavantajlı grupta yer alan üstün yetenekli öğrencilerin kariyer karar verme süreci
Mayes	2020	Yetersizlik alanlarına sahip olan üstün yetenekli siyahi öğrencilerin üniversite ve kariyer hazır bulunuşluğu
Murat ve Karacan-Özdemir	2020	Üstün yetenekli öğrencilerin kariyer uyumu
Yusof, Mokhtar, Sulaiman, Syafriil ve Mohhtar	2020	Üstün yetenekli öğrencilerin kişilikleri ile kariyer ilgileri arasındaki ilişki
Smith ve Wood	2020	Üstün yetenekli öğrencilerin kariyer gelişiminde okul psikolojik danışmanlarının rolü

Tablo 3 incelendiğinde; son yıllarda dezavantajlı grupta yer alan üstün yetenekli öğrencilerin kariyer karar verme sürecine yönelik çalışmaların arttığı, bununla birlikte üstün yetenekli öğrencilerin kariyer gelişiminde cinsiyet faktörünün önemli bir konu başlığı olarak yer aldığı ve kız öğrencilere yönelik kariyer yapılandırma danışması çalışmalarına yer verildiği görülmektedir. Üstün yetenekli öğrencilere yönelik kariyer psikolojik danışması faaliyetlerinin kültürlerarası ele alınması ise bir diğer önemli konu başlığı olarak dikkati çekmektedir. Üstün yetenekli öğrencilere yönelik rehberlik faaliyetleri, üstün yetenekli öğrencilerin kariyer olgunluğu; üstün yetenekli öğrencilerin kariyer uyumu, kariyer öz yetkinliği, kariyer gelişiminde aile etkisi, karar verme süreci ve bu süreçte etkili olan faktörler konularının ön plana çıktığı görülmektedir.

Tablo 4. Üstün Yetenekli Öğrencilerin Kariyer Gelişimi ile İlgili Yapılmış Olan Çalışmaların Araştırma Yöntemlerine göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Yöntem özellikleri		Araştırma sayısı
Araştırma deseni ve veri toplama aracı	Nitel	Literatür tarama Yarı yapılandırılmış görüşme formu Yapılandırılmış görüşme formu 26
	Nicel	Ölçek Envanter 10
	Karma	Test Anket Ölçek Görüşme formu Yarı yapılandırılmış görüşme formu 5

Tablo 4 incelendiği zaman üstün yetenekli öğrencilerin kariyer gelişimi ile ilgili yapılmış olan çalışmalarda en fazla nitel araştırma desenine (f=26) yer verildiği; bu bulguyu nicel araştırma deseni (f=10) ve karma araştırma deseninin (f=5) takip ettiği görülmektedir. Gerçekleştirilmiş olan araştırmalar kapsamında nitel araştırma deseninde veri toplama aracı olarak; yapılandırılmış ve yarı yapılandırılmış görüşme formuna yer verildiği; nitel araştırma deseninde veri toplama aracı olarak ölçek ve envanterlerden yararlanıldığı; karma araştırma deseninde ise test, anket, ölçek, görüşme formu ve yarı yapılandırılmış görüşme formuna yer verildiği görülmektedir.

Tablo 5. Üstün Yetenekli Öğrencilerin Kariyer Gelişimi ile İlgili Yapılmış Olan Çalışmaların Örneklem/Çalışma Grubu Özelliklerine göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Yazarlar (Tarih)	Çalışma Grubu	Çalışma Grubunun Özelliği
Ishak ve Bakar, 2014	180	13-15 yaş grubu öğrenci
Gisladottir ve Blondal, 2016	2504	16-19 yaş grubu öğrenci
Watters, 2010	220	17 yaş grubu öğrenci
Perrone vd., 2010	184	17-18 yaş grubu öğrenci
Ishak ve Bakar, 2010	188	13-14-15 yaş grubu öğrenci
Yoo ve Moon, 2006	100	4-18 yaş grubu öğrenci
Fiebig ve Beauregard, 2010	33	16-17 yaş grubu öğrenci
Murat ve Karacan-Özdemir	15	16 yaş grubu öğrenci
Seward ve Gaesser, 2018	19	Lise öğrencisi
Jung, 2013	687	13-17 yaş grubu öğrenci
Jung, 2014	687	13-17 yaş grubu öğrenci
Maree, Bester, Lubbe ve Beck, 2001	1	14 yaş grubu öğrenci
Jung ve Young, 2019	943	13-16 yaş grubu öğrenci
Mendez ve Crawford, 2002	227	11-14 yaş grubu öğrenci
Shoffner ve Newsome, 2001	95	13-17 yaş grubu öğrenci
Boyd, Hemmings ve Braggett, 2001	150	14-17 yaş grubu öğrenci
Hua, 2002	1	Lise öğrencisi
Yusuf, Mokhtar, Subhan, Mahmud, Ali ve Bakar, 2018	213	15-17 yaş grubu öğrenci
Abidin, Amata, Subhan, Mahmud, Ali ve Bakar, 2018	2500	13-16 yaş grubu öğrenci
Nauta, Ronner ve Groeneveld, 2009	1	22 yaş üniversite öğrencisi
Vock, Köller ve Nagy, 2013	4694	19 yaş grubu
Grant, Battle ve Heggoy, 2010	7	17 yaş lise öğrencisi

Tablo 5 incelendiği zaman üstün yetenekli öğrencilerin kariyer gelişimine yönelik yapılmış olan çalışmalarda daha çok 13-17 yaş grubunda yer alan öğrencilerle çalışma yapıldığı; üniversiteye devam etmekte olan öğrencilerle yapılmış olan çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Çalışma grubunun büyüklüğü incelendiği zaman en fazla 4694 öğrenciyle araştırmanın gerçekleştirildiği en az ise 1 öğrenciyle araştırmaların gerçekleştirildiği görülmektedir.

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Bu araştırmada üstün yetenekli öğrencilerin kariyer gelişimlerini inceleyen makaleleri yayınlandığı yıllara, araştırmanın yapıldığı ülkeye, konularına, araştırma yöntemine, veri toplama araçlarına ve çalışma grubunun özelliklerine göre incelemek amaçlanmaktadır. Bu kapsamda SAGE, WOS, SPRINGER, SCOPUS ve TAYLOR&FRANCIS olmak üzere uluslararası veri tabanlarında yayınlanmış olan çalışmalar doküman analizi yöntemiyle incelenmektedir. Araştırma sonuçları üstün yetenekli öğrencilerin kariyer gelişimine ilişkin çalışmaların en fazla 2010 yılı içerisinde yapıldığını 2010 yılı sonrasında ise en fazla çalışmanın 2001, 2005, 2019 ve 2020 yılları içerisinde gerçekleştirildiğini göstermektedir. Üstün yetenekli öğrencilerin kariyer gelişimine yönelik çalışmaların ülkelere göre dağılımı incelendiği zaman en fazla çalışmanın ABD’de gerçekleştirilmiş olduğu ABD’yi Avustralya, Kanada ve Malezya’nın takip ettiği dikkati çekmektedir. Üstün yetenekli öğrencilerin kariyer gelişimine yönelik araştırmalarda yer alan temel konu

başlıkları incelendiği zaman kariyer karar verme süreci, kariyer karar verme güçlükleri, öz yetkinlik, üstün yetenekli öğrencilere yönelik kariyer eğitim programı, üstün yetenekli öğrencilerin ihtiyaç duydukları rehberlik faaliyetleri, dezavantajlı grupta yer alan üstün yetenekli öğrenciler ve üstün yetenekli kız öğrencilerin kariyer ihtiyaçları ve gelişimi konularının ön plana çıktığı görülmektedir. Üstün yetenekli öğrencilerin kariyer gelişimi ile ilgili yapılmış olan araştırmaların çalışma grubu özelliklerine göre dağılımına ilişkin bulgular incelendiği zaman en fazla nitel araştırma desenine yer verildiği; bu bulguyu nicel araştırma deseni ve karma araştırma deseninin takip ettiği görülmektedir. Gerçekleştirilmiş olan araştırmalar kapsamında nitel araştırma deseninde veri toplama aracı olarak; yapılandırılmış ve yarı yapılandırılmış görüşme formuna yer verildiği; nicel araştırma deseninde veri toplama aracı olarak ölçek ve envanterlerden yararlanıldığı; karma araştırma deseninde ise test, anket, ölçek, görüşme formu ve yarı yapılandırılmış görüşme formuna yer verildiği görülmektedir. Üstün yetenekli öğrencilerin kariyer gelişimine yönelik yapılmış olan çalışmalarda daha çok 13-17 yaş grubunda yer alan öğrencilerle çalışma yapıldığı; üniversiteye devam etmekte olan öğrencilerle yapılmış olan çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Çalışma grubunun büyüklüğü incelendiği zaman en fazla 4694 öğrenciyle araştırmanın gerçekleştirildiği en az ise 1 öğrenciyle araştırmaların gerçekleştirildiği görülmektedir.

Üstün yetenekli öğrencilerin sahip olduğu çoklu potansiyel (Kerr ve Sodano, 2013), mükemmeliyetçilik (Emmett ve Minor, 1993; Ishak ve Bakar, 2010); iki kere farklı çocuklar (Foley- Nicpon, 2013) gibi farklı özellikler kariyer psikolojik danışmasına dair duydukları ihtiyacı yansıtmaktadır. Bu nedenle üstün yetenekli öğrencilere yönelik kariyer danışmanı faaliyetlerinin yürütülmesi önem arz etmektedir. Bu araştırma kapsamında yer alan araştırmalar incelendiği zaman en fazla araştırmanın ABD’de yapıldığı görülmektedir. 1957’de Sovyetler Birliği’nin ilk sputniği uzaya fırlatması üstün yeteneklilere uygulanan eğitim uygulamalarının köklü biçimde değiştiren yaklaşımların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ulusal Üstün Yetenekli Çocuklar Derneği (NAGC) bünyesinde yayımlanan Gifted Child Quarterly dergisi ise aynı yıl içerisinde yayımlanmaya başlamıştır. Bu çalışmalar üstün yetenekli öğrencilere yönelik çalışmaların ABD’de niceliksel olarak fazla olmasını destekler niteliktedir.

Üstün yetenekli öğrencilerin kariyer gelişimine yönelik çalışmaların son 20 yıl içerisinde dağılımına bakıldığı zaman en fazla 2010 yılı içerisinde araştırma yapıldığı görülmektedir. 2010 yılından sonra ise en fazla çalışmanın 2001, 2005, 2019 ve 2020 yıllarında yapıldığı görülmektedir. Üstün yetenekli öğrencilere yönelik kariyer psikolojik danışması faaliyetlerinde ve çalışmalarında öğrencilerin yeteneklerinin, ilgilerinin, değerlerinin, dünya görüşünün ve benlik bilincinin bütüncül bir yaklaşımla ele alınması önem taşımaktadır. Bu noktadan hareketle öğrencinin bireysel deneyimleri ve tecrübeleriyle tüm kariyer gelişiminin etkileşim içerisinde olmasının gerekliliği dikkati çekmektedir (Smith ve Wood, 2020). Bu kapsamda değerlendirildiği zaman üstün yetenekli öğrencilere yönelik kariyer psikolojik danışması çalışmalarına alanyazında son 10 yıl içerisinde daha fazla yer verilmeye başlandığı görülmektedir.

Üstün yetenekli öğrencilerin kariyer gelişimine yönelik yapılan çalışmalarda araştırma grubunun özellikleri yaş değişkenine göre incelendiği zaman en fazla 13-17 yaş grubundaki öğrenciye yönelik çalışmaların gerçekleştirildiği görülmektedir. Super’ın (1990) yaşam boyu yaşam alanı kuramına göre keşfetme döneminde (14-24 yaş) olan bireylerin başarması gereken kariyer gelişimi görevlerinden bir tanesi karar verme becerilerini geliştirebilmektir. Bunun için kariyer kararının billurlaşması, belirlenmesi ve uygulanması gerekmektedir (Niles ve Harris-Bowlsbey, 2013). Kariyer karar verme süreci ergenlerin karşı karşıya kaldıkları karmaşık görevlerden bir tanesidir (Di Fabio, Palazzeschi, Asulin-Peretz ve Gati, 2013;

Gati ve Tal 2008). Bu nedenle üstün yetenekli öğrencilerin kariyer gelişimine yönelik çalışmaların çoğunlukla ergenlik dönemi içerisinde yer alan bireyler ile gerçekleştirildiği (Boyd, Hemmings ve Braggett, 2001; Kelly, 1992; Murat ve Karacan-Özdemir, 2020; Raji ve Kaur, 2020; Sparfeldt, 2007; Weber, Hess ve Richotte, 2020;) bunun yanı sıra üniversite çağındaki öğrenciler ile yapılan çalışmaların sınırlı olduğu (Vock, Köller ve Nagy, 2013; Hui ve Lent, 2018; Tam, 2017) dikkati çekmektedir.

Üstün yetenekli öğrencilerin kariyer gelişimine yönelik yapılan çalışmalarda dikkati çeken konu başlıkları incelendiği zaman kariyer karar verme süreci, kariyer karar verme güçlükleri, öz yetkinlik, üstün yetenekli öğrencilere yönelik kariyer eğitim programı, üstün yetenekli öğrencilerin ihtiyaç duydukları rehberlik faaliyetleri, dezavantajlı grupta yer alan üstün yetenekli öğrenciler ve üstün yetenekli kız öğrencilerin kariyer ihtiyaçları ve gelişimi konularının ön plana çıktığı görülmektedir. Bu araştırma bulgusunu destekler nitelikte son yıllarda üstün yetenekli öğrencilerin kariyer karar verme becerileri (Cao, 2020; Jung, 2012; Ozcan, 2017; Ogurlu, Kaya ve Hızlı, 2017; Seward ve Gaesser, 2018) kariyer kararsızlığı (Larson ve Majors, 1998; Jung, 2013; Jung, 2018) kariyer karar verme güçlükleri (Khaled, 2021), kariyer gelişimi (Kim, Seo ve Cho, 2012; Kontaş, Ünişen ve Sürücü, 2015; Muratori ve Smith, 2015; Sürücü, Kontaş ve Bacanlı, 2015), öz yetkinlik becerileri (Abidin, Amat, Mahmud, Bakar ve Bakar, 2019) ile ilgili çalışmalara sıklıkla yer verildiği bilinmektedir.

Üstün yetenekli öğrencilerin kariyer gelişimi ile ilgili yapılmış olan çalışmalarda en fazla nitel araştırma desenine yer verildiği daha sonra nicel araştırma deseni ve karma araştırma desenine yer verildiği görülmektedir. Gerçekleştirilmiş olan araştırmalar kapsamında nitel araştırma deseninde veri toplama aracı olarak; yapılandırılmış ve yarı yapılandırılmış görüşme formuna yer verildiği; nitel araştırma deseninde veri toplama aracı olarak ölçek ve envanterlerden yararlanıldığı; karma araştırma deseninde ise test, anket, ölçek, görüşme formu ve yarı yapılandırılmış görüşme formuna yer verildiği görülmektedir. Üstün yetenekli öğrencilerin kariyer gelişimine ilişkin yakın tarihli araştırmalar incelendiğinde post modern yaklaşımların (Brott, 2001) etkisiyle nitel araştırma yöntemiyle çalışılan araştırmaların da giderek arttığı (Şahin ve Yıldırım, 2020; Mayes ve Hines, 2014; Murat ve Karacan- Özdemir, 2020; Karacan-Özdemir, 2018) ve nicel araştırmaların varlıklarını sürdürdükleri (Bozgeyikli, Doğan ve Işıklar, 2010; Cao, Jung ve Smith, 2021) görülmektedir.

Üstün yetenekli öğrencilerin kariyer gelişimi ile ilgili yapılmış olan araştırmaların çalışma grubu özelliklerine göre dağılımına ilişkin bulgular incelendiği zaman örneklem sayısının 4694 ile 1 arasında değişkenlik gösterdiği; en fazla 19 yaş grubunda yer alan üstün yetenekli 4694 öğrenciyle çalışmanın gerçekleştirildiği en az ise çalışma grubu üniversite ve lise öğrencilerinden oluşan 1 öğrenciyle yürütüldüğü görülmektedir. İlgili alanyazın incelendiğinde ise çalışma grubu olarak farklı sayılar dikkati çekmektedir. Persson (2009) tarafından yapılan araştırmada yaş ortalaması 34 olan 287 katılımcıyla araştırmanın yürütüldüğü görülmektedir. Leung, Conoley ve Scheel (1994) tarafından üstün yetenekli lise öğrencilerinin kariyer ve eğitime yönelik beklentilerinin ele alındığı araştırmanın çalışma grubunu ise 194 öğrenci oluşturmaktadır. Literatürde yer alan farklı araştırmalar incelendiği zaman araştırmanın kapsamına ve yöntemine göre örneklem sayısının değişkenlik gösterdiği görülmektedir (Fiebig, 2003; Kelly ve Cobb, 1991; Leung, 1998).

Bu araştırmanın sonuçları genel olarak değerlendirildiği zaman üstün yetenekli öğrencilerin kariyer gelişimine yönelik çalışmaların ulusal ve uluslararası literatürde önemli bir yere sahip olmakla birlikte farklı

konu başlıkları ve çalışma gruplarıyla ele alınmasının önemi dikkati çekmektedir. Üstün yetenekli öğrencilerin yeteneklerinin fark edilmesinde ve işlevsel bir biçimde geliştirilmesinde sahip oldukları sosyal çevrenin etkisi yadsınamaz bir öneme sahiptir. Bireyin sosyal çevresinde var olan en temel yapı ise ailedir. Son yıllarda üstün yetenekli öğrencilerin sahip oldukları yeteneklerinin gelişmesinde ve desteklenmesinde en önemli etkenlerden biri olarak aile faktorünün ön plana çıktığı farklı araştırma bulgularıyla alanyazında yerini almaktadır (Chan, 2005; Wellisch, 2021, Köksal ve Boran, 2015) diğer taraftan araştırma kapsamında ele alan temel konu başlıkları incelendiği zaman üstün yetenekli öğrencilerin kariyer gelişiminde aile faktorüne dair sınırlı sayıda araştırma yapıldığı görülmektedir. Bu araştırma bulgusu üstün yetenekli öğrencilerin kariyer gelişimine yönelik olarak yapılacak çalışmalarda aile değişkeninin ele alınmasının önemine dikkat çekmektedir. Aynı zamanda araştırma kapsamında gerçekleştirilmiş olan doküman analizi çalışmasında genellikle üstün yetenekli ergenlere yönelik çalışmaların yapıldığı, bununla birlikte üstün yetenekli ilkökul öğrencilerine yönelik kariyer farkındalığı ve kariyer keşfi çalışmalarına yer verilmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Araştırma kapsamında ele alınan çalışmalar 2000-2021 yılları arasında SCOPUS, SAGE, WOS, SPRINGER, TAYLOR & FRANCİS veri tabanlarından elde edilen çalışmalarla sınırlı olmakla birlikte üstün yetenekli öğrencilerin kariyer gelişimine yönelik temel konu başlıkları, yıl ve ülkelere göre dağılım, yapılmış olan araştırmaların çalışma grubu hakkında temel boyutları itibariyle bilgi vermektedir.

KAYNAKÇA

- Abidin, M.H.Z., Amat, S., Mahmud, M.I., Bakar, M.A., & Bakar, A.Y.A. (2019). Career decision making self-efficacy (CDMSE) among gifted and talented students in Malaysia. *Journal for the Education of Gifted Young Scientists*, 7(1), 113- 118. <https://doi.org/10.17478/jegys.521514>
- Abidin, M.H.Z., Amata, S., Subhan, M., Mahmud, M. I. Ali., S. & Bakar, A.Y.A. (2018). Career maturity among gifted and talented students in Malaysia. *International Journal of Engineering & Technology*, 7, 74-75. <http://dx.doi.org/10.14419/ijet.v7i2.10.10959>
- Ancil, T., Smith, C. K., Schenck, P. M., & Dahir, C. (2012). Professional school counselors' career development practices and professional development needs. *Career Development Quarterly*, 60, 109–121. <http://dx.doi.org/10.1002/j.2161-0045.2012.00009.x>
- Bacanlı, F., & Büyüksevindik, B. (2020, 16-19 September). *Kariyer kararlılığı yaşam bir ergenle çözüm odaklı kariyer psikolojik danışma uygulaması*. Virtual International Pegem Congress on Education (IPCADU), Ankara, Türkiye.
- Boyd, G., Hemmings, B. & Braggett, E. (2001). A career education program for gifted high school students. *Australian Journal of Career Development*, 10(2), 6-10. <http://dx.doi.org/10.1177/103841620101000203>
- Bozgeyikli, H., Doğan, H., & Işıklar A. (2010). Üstün yetenekli öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri ile algıladıkları sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28(1), 133-149.
- Brott, P.E. (2001). The storied approach: A postmodern perspective for career counseling. *The Career Development Quarterly*, 49(4), 304-313. <http://dx.doi.org/10.1002/j.2161-0045.2001.tb00958.x>
- Brown, C. (2002). Career counseling practitioners: Reflections on theory, research, and practice. *Journal of Career Development*, 29(2), 109–127. <https://doi.org/10.1023/a:1019916203761>
- Cao, H. (2020). Clarifying career decisions of the gifted. *Roeper Review*, 42(2), 139-141. <https://doi.org/10.1080/02783193.2020.1728657>
- Cao, T.H., Jung., J.Y. & Smith, S. (2021). The career intentions of gifted english as a foreign language high school students in Vietnam. *Gifted Child Quarterly*, 65(3), 262-286. <https://doi.org/10.1177/0016986221991166>
- Chan, D. W. (2005). Self-perceived creativity, family hardiness and emotional intelligence of chinese gifted students in Hong Kong. *The Journal of Secondary Gifted Education*, 15(2), 47-56.
- Chen, C.P., Wong, J. (2013). Career counseling for gifted students. *Australian Journal of Career Development*, 22(3), 121-129. <https://doi.org/10.1177/1038416213507909>
- Di Fabio, A., Palazzeschi, L., Asulin-Peretz, L., & Gati I. (2013). Career Indecision Versus Indecisiveness: Associations With Personality Traits and Emotional Intelligence. *Journal of Career Assessment*, 21(1), 42-56. <http://dx.doi.org/10.1177/1069072712454698>
- Dixon, F. A., Lapsley, D. K., & Hanchon, T. A. (2004). An empirical typology of perfectionism in gifted adolescents. *Gifted Child Quarterly*, 48(2), 95–106. <http://dx.doi.org/10.1177/001698620404800203>
- Emerich, L. J. (1992). Academic underachievement among the gifted: students' perceptions of factors that reverse the pattern. *Gifted Child Quarterly*, 36(3), 140-146. <https://doi.org/10.1177/001698629203600304>
- Emmett, J. D., & Minor, C. W. (1993). Career decision-making factors in gifted young adults. *Career Development Quarterly*, 41(4), 350-366. <https://doi.org/10.1002/j.2161-0045.1993.tb00409.x>
- Fiebig, J. N. (2003). Gifted american and german early adolescent girls: influences on career orientation and aspirations. *High Ability Studies*, 14(2), 165-183. <https://doi.org/10.1080/1359813032000163898>

- Fiebig, J.N. & Beauregard, E. (2010). Longitudinal change and maternal influence on occupational aspirations of gifted female American and German adolescents. *Journal for the Education of the Gifted*, 34(1), 45-67. <https://doi.org/10.1177/016235321003400103>
- Fletcher, K. L. & Speirs Neumeister, K. L. (2012). Research on perfectionism and achievement motivation: Implications for gifted students. *Psychology in the Schools*, 49, 668–677. <https://doi.org/10.1002/pits.21623>
- Foley-Nicpon, M. & Assouline, S. G. (2015). Counseling Considerations for the Twice-Exceptional Client. *Journal of Counseling Development*, 93, 202-211. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6676.2015.00196.x>
- Foley-Nicpon, M. (2013). Gifted child quarterly's special issue on twice-exceptionality: progress on path of empirical understanding. *Gifted Child Quarterly*, 57(4), 207-208. <http://dx.doi.org/10.1177/0016986213501195>
- Gati, I., Tal, S. (2008). Decision-Making Models and Career Guidance. In: Athanasou, J.A., Van Esbroeck, R. (Eds), *International Handbook of Career Guidance* (pp.157-171). Springer.
- Gisladdottir, I. B. & Blondal, K. S. (2016). Gifted students engagement, recreational activities and their need for career counseling and guidance. *Icelandic Journal of Education*, 25(1).
- Gottfredson, L. S. (2005). Applying Gottfredson's theory of circumscription and compromise in career guidance and counseling. In S. D. Brown & R. W. Lent (Eds.), *Career development and counseling: Putting theory and research to work* (pp. 71–100). Wiley.
- Grant, D. F., Battle, D. A. & Heggoy, S. J. (2000). The journey through college of seven gifted females: Influences on their career related decisions. *Roeper Review*, 22, 251–260. <https://doi.org/10.1080/02783190009554047>
- Greene, M. J. (2003). Gifted adrift? career counseling of the gifted and talented. *Roeper Review*, 25(2), 66-72. <https://doi.org/10.1080/02783190309554201>
- Greene, M. J. (2005). Teacher as counselor: enhancing the social, emotional, and career development of gifted and talented students in the classroom. *Gifted Education International*, 19, 226-235. <https://doi.org/10.1177/026142940501900305>
- Greene, M. J. (2006). Helping build lives: career and life development of gifted and talented students. *Professional School Counseling*, 10(1), 34–42. <https://psycnet.apa.org/doi/10.5330/prsc.10.1.b55j504360m48424>
- Heller, K. A. (2005). Education and Counseling of the Gifted and Talented in Germany. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 27(2), 191–210. <https://doi.org/10.1007/s10447-005-3181-7>
- Hua, B. C. (2002). Career self-efficacy of the student who is gifted/learning disabled: A case study. *Journal for the Education of the Gifted*, 25(4), 375-404. <https://doi.org/10.4219/jeg-2002-282>
- Hui, K., & Lent, R.W. (2018). The Roles of Family, Culture, and Social Cognitive Variables in the Career Interests and Goals of Asian American College Students. *Journal of Counseling Psychology*, 65(1), 98. <https://doi.org/10.1037/cou0000235>
- Ishak, N. M. & Bakar, A. Y. A. (2010). Psychological issues and the need for counseling services among Malaysian gifted students. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 5, 665- 673. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.07.162>
- Ishak, N. M., & Bakar, A. Y. A. (2014). Counseling services for Malaysian gifted students: an initial study. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 36, 372-383. <https://doi.org/10.1007/s10447-014-9213-4>

- Jung, J. Y. (2012). Giftedness as a developmental construct that leads to eminence as adults: Ideas and implications from an occupational/career decision-making perspective. *Gifted Child Quarterly*, 56(4), 189–193. <https://doi.org/10.1177/0016986212456072>
- Jung, J. Y. (2013). The Cognitive Process Associated with Occupational/Career Indecision: A Model for Gifted Adolescents. *Journal for the Education of the Gifted*, 36(4), 433-460. <http://dx.doi.org/10.1177/0162353213506067>
- Jung, J. Y. (2014). Modeling the occupational career decision-making processes of intellectually gifted adolescents: a competing models strategy. *Journal for the Education of the Gifted*, 37(2), 128-152. <http://dx.doi.org/10.1177/0162353214529045>
- Jung, J.Y., & Young M. (2019). The occupational/career decision-making processes of intellectually gifted adolescents from economically disadvantaged backgrounds: a mixed methods perspective. *Gifted Child Quarterly*, 63(1), 36-57. <https://doi.org/10.1177/0016986218804575>
- Jung, Y. J. (2018). Occupational/career amotivation and indecision for gifted and talented adolescents. A cognitive decision-making process perspective. *Journal of Psychologists and Counselors in Schools*, 28(2), 143-165. <http://dx.doi.org/10.1017/jgc.2016.33>
- Karacan-Özdemir N. (2018). Ekim düşü filminin üstün yetenekli öğrencilerin kariyer gelişimleri açısından incelenmesi. *Milli Eğitim Özel Sayı*, 47(1), 31- 53.
- Kelly, K. (1992). Career maturity of young gifted adolescents: A replication study. *Journal for the Education of the Gifted*, 16(1), 36-45. <https://doi.org/10.1177/016235329201600105>
- Kelly, K.R. & Cobb, S.J. (1991). A profile of the career development characteristics of young gifted adolescents: examining gender and multicultural differences. *Roeper Review*, 13(4), 202-206. <https://doi.org/10.1080/02783199109553359>
- Kerr, B. & Sodano S. (2003). Career Assessment with intellectually gifted students. *Journal of Career Assessment*, 11(2), 168-186. <https://doi.org/10.1177/1069072703011002004>
- Khaled, E. A. (2021). Coping strategies of decision- making difficulties and psychological resilience of the gifted in secondary school. *Universal Journal of Educational Research*, 9(1), 67-75. <http://dx.doi.org/10.13189/ujer.2021.090108>
- Kim, B., Seo, Y. S. & Cho, M. (2012). Character strengts and career development of academically gifted adolescents. *Journal of Asian Pacific Counseling*, 2(2), 209-228. <http://dx.doi.org/10.18401/2012.2.2.6>
- Kim, B.K., Vuyk, M.A. (2013). Career Development for Creatively Gifted Students. In: Kim, K.H., Kaufman, J.C., Baer, J., Sriraman, B. (eds) *Creatively Gifted Students are not like Other Gifted Students. Advances in Creativity and Giftedness*, vol 5. SensePublishers, Rotterdam. https://doi.org/10.1007/978-94-6209-149-8_10
- Kontaş, H., Ünişen, A.& Sürücü, M. (2016). Üstün yetenekli öğrencilerin problem çözme becerileri ve kariyer gelişimleri. *Turkish Studies*, 11(3), 1569-1586. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9223>
- Köksal, M. S. & Boran, A. İ. (2015). Üstün yetenekli öğrencilerin IQ puanlarının anne-baba eğitimi ve aile geliri değişkenleri açısından karşılaştırılması. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1), 109-121. <https://doi.org/10.17494/ogusbd.85867>
- Larson, L. M. & Majors, M. S. (1998). Applications of the coping with career indecision instrument with adolescents. *Journal of Career Assessment*, 6(2), 163-179. <https://doi.org/10.1177/106907279800600204>
- Leung, S. A. (1998). Vocational identity and career choice congruence of gifted and talented high school students. *Psychology Quarterly*, 11(3). <https://doi.org/10.1080/09515079808254064>

- Leung, S. A., Conoley, C. W. & Scheel, M. J. (1994). The career and educational aspirations of gifted high school students: A retrospective study. *Journal of Career Development*, 72, 298-303. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6676.1994.tb00938.x>
- Lubinski, D., & Benbow, C. P. (2000). States of excellence. *American Psychologist*, 55(1), 137-150. <https://doi.org/10.1037//0003-066x.55.1.137>
- Lupart, J. L., Pyryt, M. C., Watson, S. L. & Pierce, K. (2005). Gifted education and counselling in Canada. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 27(2), 173- 190. <https://doi.org/10.1007/s10447-005-3180-8>
- Maree, J. G. (2019). Self- and career construction counseling for a gifted young woman in search of meaning and purpose. *International Journal for Educational and Vocational Guidance*, 19, 217–237. <https://doi.org/10.1007/s10775-018-9377-2>
- Maree, J.G., Bester, S.E., Lubbe, C & Beck, G. (2001). Post-modern career counselling to a gifted black youth: A case study. *Gifted Education International*, 15, 325-339. <https://doi.org/10.1177/026142940101500311>
- Matthews, D. J. & Foster, J. F. (2005). A dynamic scaffolding model of teacher development: The gifted education consultant as catalyst for change. *Gifted Child Quarterly*, 49(3), 222-230. <https://doi.org/10.1177/001698620504900304>
- Maxwell, M. (2007). Career counseling is personal counseling: A constructivist approach to nurturing the development of gifted female adolescents. *The Career Development Quarterly*, 55, 206-224. <https://doi.org/10.1002/j.2161-0045.2007.tb00078.x>
- Mayes, R. D. & Hines, E. M. (2014). College and career readiness for gifted african american girls: a call to school counselors. *Interdisciplinary Journal of Teaching and Learning*, 4(1), 31-42.
- Mayes, R.D. (2020). College and career readiness groups for gifted black students with disabilities. *The Journal for Specialists in Group Work*, 45(3), 200-212. <https://doi.org/10.1080/01933922.2020.1789790>
- Mayes, R.D., Hines, E.M., Bibbs D. L. & Rodman J. (2019). Counselors and psychologists mentoring gifted black males with disabilities to foster college and career readiness. *Gifted Child Today*, 42(3), 157-164. <https://doi.org/10.1177/1076217519843150>
- Mendez, L. M. R & Crawford, K.M. (2002). Gender-role stereotyping and career aspirations: A comparison of gifted early adolescents boys and girls. *The Journal of Secondary Gifted Education*, 13(3), 96-107. <https://doi.org/10.4219/jsge-2002-375>
- Murat, H., & Karacan- Ozdemir, N. (2020). Career adaptabilities of rural gifted adolescents in Turkey. *Gifted Education International*, 36(3), 221-236. <https://doi.org/10.1177/0261429420940812>
- Muratori, M. C., & Smith, C. K. (2015). Guiding the talent and career development of the gifted individual. *Journal of Counseling & Development*, 93(2), 173–182. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6676.2015.00193.x>
- Muratori, M., & Smith, C. K. (2018). Academic Advising and Career Planning for Gifted and Talented Students. In S.M. Wood & S.J. Peteson (Eds), *Counseling Gifted Students a Guide for School Counselors*. (pp.121-137), Springer Publishing Company.
- Nauta, N., Ronner, S. & Groeneveld, B. (2009). The impotence of decision making: A gifted case report. *Gifted and Talented International*, 24(2), 121-130. <https://doi.org/10.1080/15332276.2009.11673534>
- Nelson, M. A. & Smith, S. W. (2001). External factors affecting gifted girls' academic and career achievements. *Intervention in School and Clinic*, 37(1), 19-22. <https://doi.org/10.1177/105345120103700104>
- Niles, S., & Harris- Bowsbey J. (2013). 21. *Yüzyılda kariyer Gelişimi Müdahaleleri*. Nobel Akademi.

- Ogurlu, U., Kaya, F. & Hızlı, E. (2015). Career decisions of gifted students in Turkey. *Journal of European Education*, 5(1), 31-45. <http://dx.doi.org/10.18656/jee.86698>
- Olton-Weber, S., Hess, R., & Ritchotte, J. A. (2020). Reducing Levels of Perfectionism in Gifted and Talented Youth Through a Mindfulness Intervention. *Gifted Child Quarterly*, 64(4), 319–330. <https://doi.org/10.1177/0016986220953392>
- Ozcan, D. (2017). Career decision-making of the gifted and talented. *South African Journal of Education*, 37(4), 1-8. <http://dx.doi.org/10.15700/saje.v37n4a1521>
- Parris, G. P., Owens, D., Johnson, T., Grbevski, S. & Holbert-Quince, J. (2010). Addressing the career development needs of high-achieving African American high school students: Implications for counselors. *Journal for the Education of the Gifted*, 33, 417–436. <https://doi.org/10.1177/016235321003300306>
- Perrone, K. M., Tschopp, M. K., Snyder, E. R., Boo, J. N. & Hyatt, C. (2010). A longitudinal examination of career expectations and outcomes of academically talented students 10 and 20 years post-high school graduation. *Journal of Career Development*, 36(4), 291-309. <https://doi.org/10.1177/0894845309359347>
- Perrone, P. A. (1997). Gifted individuals' career development. In N. Colangelo & G. Davis (Eds.), *Handbook of Gifted Education* (pp. 398–407), Allyn & Bacon.
- Persson, R. S. (2009). Intellectually gifted individuals' career choices and work satisfaction: a descriptive study. *Gifted and Talented International*, 24(1), 11-23. <https://doi.org/10.1080/15332276.2009.11674857>
- Pfeiffer, S. I. (2015). *Essentials of gifted assessment*. Wiley.
- Raji, N.S. & Kaur, P. (2020). Parental support as predictor of career decision making among gifted students. *European Journal of Molecular & Clinical Medicine*, 7(7), 3345-3353.
- Reis, S. M., & Renzulli, J. S. (2010). Is there still a need for gifted education? An examination of current research. *Learning and Individual Differences*, 20 (4), 308–317. <https://doi.org/10.1016/j.lindif.2009.10.012>
- Rinn, A. N. & Bishop, J. (2015). Gifted adults: a systematic review and analysis of the literature. *Gifted Child Quarterly*, 59(4), 213-235. <https://doi.org/10.1177/0016986215600795>
- Robertson, K. F., Smeets, S. Lubinski, D. & Benbow, C. P. (2010). Beyond the threshold hypothesis: even among the gifted and top math/science graduate students, cognitive abilities, vocational interests and lifestyle preferences matter for career choice performance and persistence. *Current Directions in Psychological Science*, 19(6), 346-351. <https://doi.org/10.1177/0963721410391442>
- Sampson, J.P., Chason, A.K. (2008). Helping Gifted and Talented Adolescents and Young Adults. In: Pfeiffer, S.I. (eds) *Handbook of Giftedness in Children*. Springer. https://doi.org/10.1007/978-0-387-74401-8_17
- Seward, K. & Gaesser, Am. H. (2018). Career decision making with gifted rural students considerations for school counselor and teachers. *Gifted Child Today*, 41(4), 217-225. <https://doi.org/10.1177/1076217518786986>
- Shoffner, M.F. & Newsome, W. D. (2001). Identity development of gifted female adolescents: the influence of career development, age and life-role salience. *The Journal of Secondary Gifted Education*, 12(4), 201-211.
- Smith, C. K., & Wood, S. M. (2020). Supporting the career development of gifted students: New role and function for school psychologists. *Psychology in the Schools*, 57(10), 1558-1568. <https://doi.org/10.1002/pits.22344>
- Sparfeldt, J. R. (2007). Vocational interests of gifted adolescents. *Personality and Individual Differences*, 42, 1011–1021. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2006.09.010>

- Sürücü, M., Kondaş, H., & Bacanlı F. (2015). Üstün yetenekli öğrencilerin kariyer gelişimleri. *Turkish Studies*, 10(15), 801-820. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8883>
- Şahin, E. & Yıldırım, B. (2020). Determination of the effects of stem education approach on career choices of gifted and talented students. *Malaysian Online Journal of Educational Sciences*, 8(3).
- Tam, K.W. R. (2017). Nurturing gifted and talented students to become future leaders: the innovative curriculum for the gifted and/or talented at GT College in Hong Kong. *Gifted Education International*, 33(3), 248-256. <http://dx.doi.org/10.1177/0261429415599274>
- Vock, M., Köller, O., & Nagy, G. (2013). Vocational interests of intellectually gifted and highly achieving young adults. *British Journal of Educational Psychology*, 83(2), 305-328. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8279.2011.02063.x>
- Vock, M., Köller, O., & Nagy, G. (2013). Vocational interests of intellectually gifted and highly achieving young adults. *British Journal of Educational Psychology*, 83(2), 305-328. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8279.2011.02063.x>
- Vrignaud, P., Bonoro, D. & Dreux A. (2005). Counselling the gifted and talented in france: minimizing gift and maximizing talent. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 27(2), 211-228. <https://doi.org/10.1007/s10447-005-3182-6>
- Wach, E. (2013). *Learning about qualitative document analysis*. IDS Practice Papers.
- Watters, J. J. (2010). Career decision making among gifted students: the mediation of teachers. *Gifted Child Quarterly*, 54(3), 222-238. <https://doi.org/10.1177/0016986210369255>
- Wellisch, M. (2021). Parenting with eyes wide open: yung gifted children, early entry and social isolation. *Gifted Education International*, 37(1), 3-21. <https://doi.org/10.1177/0261429419899946>
- Willings, D. (1986). Career education and counseling: Enriched career search. *Roeper Review*, 9(2), 95-100. <https://doi.org/10.1080/02783198609553019>
- Yoo, J. E., & Moon, S. M. (2006). Counseling needs of gifted students: an analysis of intake forms at a university based counseling center. *Gifted Child Quarterly*, 50(1), 52-61. <https://doi.org/10.1177/001698620605000106>
- Yusof, R., Mokhtar, M., Sulaiman, S.N., Syafril, S. & Mohtar, M. (2020). Consistency between personality career interest with sciences field among gifted and talented students. *Journal of Education of Gifted*, 8(3), 1147-1161. <https://doi.org/10.17478/jegys.667323>

Extended Abstract

Introduction: The career development process is a lifelong process that includes the career decision-making process in which individuals make choices about their future careers (Brown, 2002). Due to the different characteristics of gifted students, it is known that the career development process begins at an earlier age than their peers (Watters, 2010; Willings, 1986). For this reason, gifted students need help regarding their career choices. The different developmental and psychological characteristics of gifted students show that they need support in different areas of their lives.

When the guidance and psychological counseling activities that gifted students need are examined, it is seen that these students need career counseling the most, or in other words, they prefer career counseling activities (Ishak ve Bakar, 2014). Perrone (1997) states that, unlike the general population, gifted students tend to choose a single career and see the profession as the most important part of their lives. It can be said that this situation is related to the perception of perfectionism that gifted students have. Therefore, career counseling services are meaningful and oriented towards the subjective needs of gifted students; it should also be constructive in helping individuals realize their career goals (Maree, 2019).

One of the most common unrealistic beliefs about gifted students is that they will take the steps that will take them on a meaningful career journey without needing any support through their talents. However, gifted students need support and intervention not only in identifying their talents, but also in discovering their life choices, interests and values (Smith ve Wood, 2020).

It is accepted that gifted students have the power to cope with many problems that life brings, due to their high ability and knowledge (Chen ve Wong, 2013). However, gifted students need support in order to use their abilities and knowledge in a functional way. Therefore, it is important to address the wishes and needs of gifted students from the perspective of career development and to evaluate the problems that may arise in their career development. In this context, the aim of this research is to analyze 41 articles in the field of career development of gifted students between 2000-2021 and in the databases of SPRINGER, SAGE, WOS, SCOPUS, TAYLOR&FRANCIS and to examine the research results.

Method: In this research, it is aimed to evaluate the articles about the career development of gifted students between the years 2000-2021. In the study, the articles indexed by SAGE (f=18), WOS (f=12), SPRINGER (f=5), SCOPUS (f=4), TAYLOR&FRANCIS (f=2) databases in the international literature are scanned and studies that comply with the selection criteria of the research are examined by document analysis method. Document analysis is defined as the meticulous and systematic analysis of the content of written materials (Wach, 2013). The 41 articles reached as a result of the scanning are analyzed according to their years, the country where the research was conducted, their subjects, research method, data collection tools, and the characteristics of the study group.

Results: The results of the research show that the most studies on the career development of gifted students were carried out in 2010, and after 2010, the most studies were carried out in 2001, 2005, 2019 and 2020. When the distribution of studies on the career development of gifted students is analyzed according to countries, it is noteworthy that Australia, Canada and Malaysia follow the USA, where the most studies were carried out in the USA. When the main topics in the research on the career development of gifted students are examined, career decision-making process and difficulties, self-efficacy, career education program for gifted students, guidance activities needed by gifted students, gifted students in the disadvantaged group seem to come to the fore. It was determined that the most common personality trait of gifted students was perfectionism and most of the studies were conducted with descriptive method and there are limited number of cross-cultural and experimental studies. In the studies conducted for the career development of gifted students; it is seen that mostly students in the 13-17 age group are studied and the number of studies conducted with students attending university is limited. When the size of the study group is examined, it is seen that the research was carried out with a maximum of 4694 students, and the research was carried out with at least 1 student.

Discussion&Conclusion: When the results of this research are evaluated in general, it is noteworthy that studies on the career development of gifted students have an important place in the national and international literature, but the importance of dealing with different topics and working groups. The influence of the social environment that gifted students have in recognizing their talents and developing them in a functional way has an undeniable importance. The most basic structure that exists in the social environment of the individual is the family. In recent years, it has taken its place in the literature with different research findings in which the family factor stands out as one of the most important factors in the development and support of the talents of gifted students (Chan, 2005; Wellisch, 202, Köksal ve Boran, 2015), on the other hand, when the main topics covered in the research are examined, it is seen that a limited number of studies have been conducted on the family factor in the career development of gifted students. At the same time, the document analysis study carried out within the scope of the research reveals the necessity of including career awareness and career exploration studies for gifted primary school students, while studies are generally conducted for gifted adolescents. Although the studies covered in the research are limited to the studies obtained from the SCOPUS, SAGE, WOS, SPRINGER, TAYLOR & FRANCIS databases between 2000-2021, it gives information about the main topics of career development of gifted students, the distribution by year and countries, the study group of the researches made in terms of their basic dimensions.

Yazarlar Hakkında / About Authors

Beyza Bulut. Uzm.Psk. Dan., Milli Eğitim Bakanlığı, e-mail: beyzakincal@gmail.com

Beyza Bulut. Psychological Counselor, MA, Ministry of National Education. beyzakincal@gmail.com

Feride Bacanlı. Prof. Dr., Gazi Eğitim Fakültesi, ferbacanlı@gmail.com

Feride Bacanlı. Prof. Dr., Gazi Education Faculty. ferbacanlı@gmail.com

Yazar Katkıları / Authors contributions

Yazarların araştırma sürecine katkıları eşit düzeydedir.

The contributions of the authors in the research process are equal.

Çıkar Çatışması / Conflict of Interest

Yazarlar tarafından çıkar çatışmasının olmadığı rapor edilmiştir.

There is no conflict of interest.

Fonlama / Funding

Herhangi bir fon desteği alınmamıştır.

Funding support was not taken.

Not / Author(s) note

Bu makale 28-30 Haziran 2022 tarihleri arasında gerçekleştirilmiş olan Gazi Üniversitesi Uluslararası Genç Araştırmacılar Kongresinde özet bildiri olarak sunulmuştur.

The study was presented as an oral presentation at the Gazi University Young Researchers Congress-II (June 28 – 30, 2022).

Etik Bildirim / Ethical statement

Bu makale doküman analizi yöntemine dayalı olduğu için herhangi bir etik izin başvurusunda bulunulmamıştır.

The present article is based on the document analysis method. Therefore, ethical approval is not available.

ORCID

Beyza Bulut <https://orcid.org/0000-0003-4430-7007>

Feride Bacanlı <https://orcid.org/0000-0002-5712-3867>